

Werkagenda 2011 – 2015 voor regionale samenwerking in het Hart van Brabant

Vierde concept
29 juni 2011

SAMENVATTING

Werkagenda gemeenten

Dit is de werkagenda voor regionale samenwerking in het Hart van Brabant voor de periode 2011 - 2015. De werkagenda geeft richting aan wat de acht samenwerkende gemeenten gaan doen om een nog sterkere innovatieregio te worden. De agenda heeft voor een belangrijk deel betrekking op de economische opgaven voor de regio en sluit aan bij de prioriteiten die samen met het bedrijfsleven en de kennisinstellingen zijn bepaald in de Regional Development Board: het zogenaamde "Midpoint-programma". Voor een ander deel gaat de werkagenda ook over "gewone" publieke samenwerkingsopgaven, zoals de programmering van bedrijventerreinen, infrastructuur en woningbouw en de sociale agenda

Top down meets bottom up

Voorliggende werkagenda is gemaakt op basis van gesprekken met de colleges van B&W, met coördinerende ambtenaren van de acht gemeenten en met Midpoint. Daarmee zijn topdown een aantal prioriteiten bepaald. Vervolgens zijn de opgaven in een viertal (ambtelijke) werksessies verdiept en geconcretiseerd, onder het motto top down meets bottom up. De resultaten zijn teruggelegd bij de portefeuillehouders en naar behoefte zijn bestuurlijke vervolggesprekken georganiseerd. In samenspraak met de gemeentesecretarissen is geprobeerd een behapbaar werkpakket voor 2011 / 2012 te maken door te focussen op acties die beleidsmatige en praktische samenwerking op gang kunnen brengen. Het is de bedoeling om vóór de zomer van 2011 een definitieve werkagenda ter besluitvorming toe te kunnen zenden aan de betrokken colleges.

Social Innovation als rode draad in economische opgave

Social Innovation is het creëren van nieuwe businessmodellen en marktmechanismen in een multi stakeholder community, gericht op het realiseren van maatschappelijke meerwaarde. Social Innovation gaat onder meer over de toepassing van technologie in ketens van bedrijven en slimme combinaties om maatschappelijke problemen op te lossen. De Universiteit van Tilburg is ver op dit vlak en in het Tilburg Social Innovation Lab (lancering juni 2011) bundelen de Midden-Brabantse kennisinstellingen hun krachten op dit gebied. Midpoint wil het idee van Social Innovation uitwerken naar de belangrijkste economische clusters van de regio: leisure, logistics, aerospace & maintenance en life sciences & care.

Ambitie van de regio

Ambitie van de regio is om internationaal een leidende positie in te gaan nemen in de kennisontwikkeling en implementatie van Social Innovation en daarmee een onderscheidende meerwaarde toe te voegen aan de economie van Brabant, die mede ten goede komt aan welvaart en welzijn van de burgers van de acht betrokken gemeenten. De regio wil economische dynamiek opvangen langs

infrastructuurassen en in de stedelijke concentraties Tilburg en Waalwijk, en tegelijk het landschappelijke raamwerk en het dorpse mozaïek versterken (o.a. in Dongen, Gilze en Rijen, Goirle, Hilvarenbeek, Loon op Zand en Oisterwijk). Dit mede met het oog op de woonattractie en het vestigingsklimaat van de regio.

Inhoudelijke doelen

De ambitie van de regio kan worden vertaald in de volgende inhoudelijke doelen. Deze corresponderen met economische sleutelopgaven zoals gedefinieerd in de strategische agenda (Midpoint) en zijn gecombineerd met de ruimtelijke ontwikkelingen waarop de regio eerder heeft ingezet via de MIRT-Gebiedsagenda uit 2010.

1. Uitbouwen vrijetijdseconomie en creatieve bedrijvigheid in de vorm van een levensechte, herkenbare en verbindende Leisure Boulevard van Waalwijk via Tilburg (N261) tot en met Hilvarenbeek en richting 's-Hertogenbosch (N65), inclusief de doorstroming op deze wegen. De boulevard moet verbonden worden met extensieve vormen van recreatie, aantrekkelijk landschap en ontwikkeling van de hele regio als verblijfsomgeving.
2. Versterken van de positie van de regio op het vlak van duurzaam goederenvervoer en slimme logistiek (logistics city), met inbegrip van multimodale knooppunten en verbetering van de trimodale doorstroming op oost-westverbindingen (o.a. A58 en A59, rail en water) tussen de internationale kennisas (A2) en de logistieke as van het havencomplex (A16 Rotterdam – Antwerpen).
3. Bevorderen van clustervorming in services voor de luchtvaart en het logistiek onderhoud (aerospace & maintenance circuit) via kennisplatform en campus- / werklandschapontwikkeling.
4. Versterken van het cluster van zorgservices, medische innovatie en life sciences (care avenue). met inbegrip van campusontwikkeling en Social Innovation in de maatschappelijke zorg.

Sleutelopgaven én “gewone” publieke samenwerkingsopgaven

De gemeenten in Hart van Brabant kiezen ervoor om het versterken van de economie centraal te stellen in hun samenwerking, maar steeds in balans met het ecologische en sociale kapitaal van Brabant. De acht gemeenten gaan helpen de economische structuurversterking verder te brengen door slimme dienstverlening, bijdragen aan kennisversterking en duurzaamheid en via het faciliteren van de ruimtelijke en infrastructurele structuurversterking. Daarnaast gaan de gemeenten hun “gewone” regionale samenwerking structureren en intensiveren over de volle breedte van het beleid: ruimtelijke ordening & volkshuisvesting, verkeer & vervoer, milieu & afval, economische zaken, recreatie & toerisme, arbeidsvoorziening & sociale zaken, jeugd & onderwijs en maatschappelijke ondersteuning.

Naar een passende regionale organisatiestructuur

Parallel aan het concretiseren van dit voorstel voor een werkagenda, wordt door de gemeentesecretarissen van de acht gemeenten gewerkt aan een passende organisatiestructuur voor regionale samenwerking in het Hart van Brabant. De intergemeentelijke samenwerking zal ook in de toekomst goed aangesloten blijven op Midpoint, met een gerichtheid op het bouwen van allianties met bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en kennisinstellingen.

PRIORITEITEN / PROGRAMMA 2011 – 2012

Deze paragraaf is voorbereid op basis van de vier ambtelijke werksessies. Voor zowel het overheidsdeel van de sleutelopgaven als gewone intergemeentelijke samenwerking zijn – in nauw overleg met de gemeentesecretarissen – prioriteiten bepaald. Op die manier moet een behapbaar werkpakket voor de tweede helft van 2011 en 2012 ontstaan. Dit pakket is bedoeld om de samenwerking op gang te brengen en de regio zowel beleidsmatig als praktisch beter zichtbaar te maken. Maar ook de andere acties die in hoofdstuk 4 en 5 zijn genoemd, blijven belangrijk voor het komende en volgende jaren. Soms zijn daarover zelfs al afspraken gemaakt met de Provincie (o.a. opstellen regionale woonvisie en inrichten regionale uitvoeringsdienst voor vergunningverlening en handhaving).

Met betrekking tot de prioriteiten worden afspraken gemaakt over opdrachtgever- en opdrachtnemerschap, het beoogde resultaat in termen van output, de planning en eventuele benodigde middelen om tot uitvoering te komen. Dit werkprogramma is een aparte bijlage.

Dit zijn de prioriteiten voor de korte termijn:

Bijdrage regiogemeenten aan de economische en ruimtelijke sleutelopgaven:

1. **Lobby A58 , A59 en waterinfrastructuur:** samen optrekken richting rijksoverheid en provincie met als doel verbeterde doorstroming op de A58 en A59 en investeringen in kanalen & havens zo hoog mogelijk op lijstjes te krijgen, beargumenteerd vanuit de logistieke, leisure en aerospace functie van de regio. Stand van zaken: lopende actie vanuit provincie, het gaat om intensivering regionale rol. Project kan trigger zijn voor brede gebiedsontwikkelingen ten zuiden van Tilburg en in de Langstraat.
2. **Ontsluiting Leisure-boulevard:** verbeteren N261 volgens afspraken met provincie en verkennen in hoeverre de realisering van HOV in de regio hierop kan worden aangetakt. Stand van zaken: lopend project. Ook dit project kan trigger zijn gebiedsontwikkeling en verbetering van de ruimtelijke structuurverbetering in het Hart van Brabant.
3. **Regiomarketing en acquisitie:** verkennen van de mogelijkheden en organisatievormen om het Hart van Brabant gezamenlijk te promoten en gericht bedrijven aan te trekken, b.v. voor leisure, logistics en care. Stand van zaken: nieuw project voor gemeenten maar marketing en acquisitie zijn al wel aandachtspunt Midpoint.

4. **Leisure-loket:** uitnodigend regionaal loket voor leisure-ondernemers dat initiatieven helpt mogelijk maken en goed is aangesloten bij backoffices bij gemeenten die gewoon verantwoordelijk blijven voor eigen procedures. In het kader van social innovation kan het gezien worden als een experiment op zoek naar mogelijke vormen van een ondernemersloket (bijvoorbeeld virtueel). Stand van zaken: nieuw project voor gemeenten dat zeer gewenst wordt door bedrijfsleven. Het maken van een Kansenskaart Leisure – waarin een koppeling tussen grote attracties, extensievere vormen van recreatie en verblijfsomgeving wordt gemaakt – kan neergelegd worden bij het Leisure-loket.
5. **Aerospace & Maintenance Campus:** realiseren van deze toplocatie, inclusief groene inpassing en duurzaamheidsaspecten. Stand van zaken: lopend project en met name gezamenlijke topprioriteit van Gilzen & Rijen en Tilburg.

Intergemeentelijke samenwerking:

1. **Regionale sociale agenda:** doorontwikkelen van een visie op gemeentelijke taakuitvoering in het sociale domein en operationele samenwerking bij Wmo-uitvoering, AWBZ-taken, jeugdzorg enzovoorts. Stand van zaken: lopend project.
2. **Investeringsagenda regionale infrastructuur:** doorontwikkelen beleidsagenda naar programmeringsafspraken met heldere financiële paragraaf. Stand van zaken: het gaat er om meer strategie en scherpheid aan te brengen in huidige programmering.
3. **Regionale programmering werklocaties:** maken van een visie en programma voor herstructurering en realisering van nieuwe bedrijventerreinen en kantoorlocaties, mede op basis van een antenne op ontwikkelingen binnen de sleutelsectoren (vraaggericht, kwantitatief én kwalitatief). Stand van zaken: tot dusver wordt gefragmenteerd geprogrammeerd en in deze vorm dus nieuw regionaal project.
4. **Regionaal arbeidsmarktbeleid:** uitvoeren aanbevelingen van de taskforce. Stand van zaken: vervolg op project dat in 2011 is afgerond. Vinger aan de pols voor wat betreft implementatie actielijnen regionaal arbeidsmarktbeleid (zie paragraaf 5.6).
5. **Structuurvisie:** opnieuw oppakken van dit traject – mede gedacht vanuit de economische sleutelopgaven – met brede inbreng vanuit alle relevante beleidsvelden (kansenskaarten). Stand van zaken: project was stopgezet hangende werkagenda, maar structuurvisie kan juist heel bruikbaar integrerend kader zijn voor de optelsom van ruimtelijke structuurversterking.

Inhoudsopgave

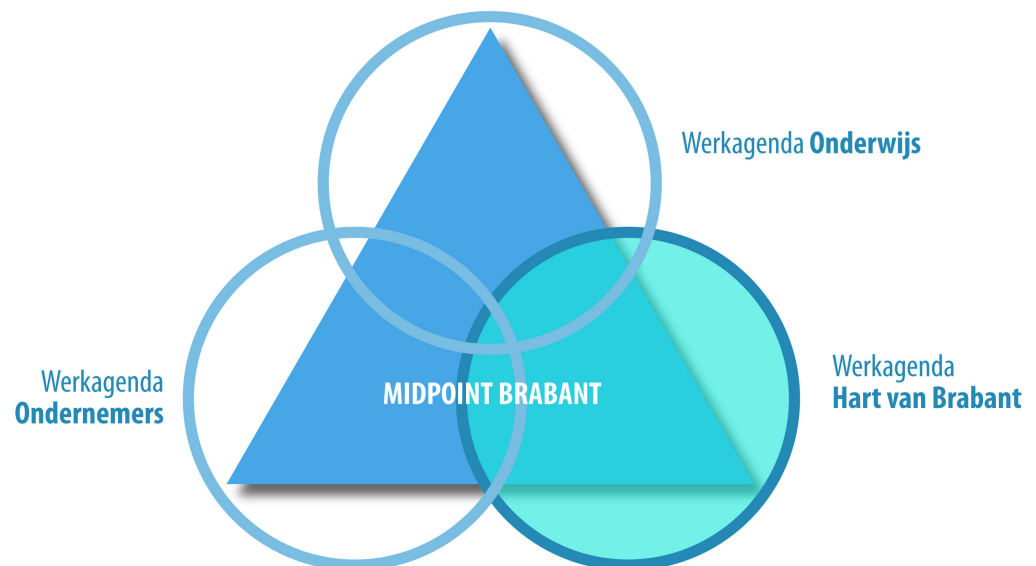
SAMENVATTING	1
PRIORITEITEN / PROGRAMMA 2011 – 2012	5
1 Inleiding	9
1.1 Innovatie vanuit het Hart van Brabant	9
1.2 Totstandkoming van deze werkagenda	10
1.3 Samenhang en afbakening	10
1.4 Leeswijzer	11
2 Positionering en opgaven Hart van Brabant	13
2.1 Social Innovation als rode draad	13
2.2 Economische positionering en opgaven	14
2.3 Ruimtelijke positionering en opgaven	16
3 Ambitie en doelen	23
3.1 Meerwaarde van de samenwerking	23
3.2 Ambitie van de regio	23
3.3 Inhoudelijke doelen / sleutelopgaven	23
3.4 Procesdoelen	24
4 Uitwerking economische en ruimtelijke sleutelopgaven	25
4.1 Verbindende aspecten	25
4.2 Leisure Boulevard	25
4.3 Logistics City	27
4.4 Aerospace & Maintenance Circuit	29
4.5 Care Avenue	29
5 Overige publieke samenwerkingsopgaven	31
5.1 Samenwerking op meerdere beleidsterreinen en op drie niveaus	31
5.2 Ruimtelijke ordening & volkshuisvesting	32
5.3 Verkeer & vervoer	32
5.4 Energie, milieu & afval	33
5.5 Economische zaken, recreatie & toerisme	34
5.6 Arbeidsvoorziening & sociale zaken	35
5.7 Jeugd & onderwijs	36
5.8 Maatschappelijke ondersteuning	37
5.9 Algemeen bestuur	38
6 Organisatie van de uitvoering	41
Bijlage 1 Kaartbeeld Sleutelopgaven	43

1 Inleiding

1.1 Innovatie vanuit het Hart van Brabant

Acht gemeenten¹ werken in regionaal verband samen onder de naam 'Hart van Brabant'. In maart 2010 is een strategische agenda voor Hart van Brabant vastgesteld door vertegenwoordigers van de triple helix: bedrijfsleven, kennisinstellingen en gemeenten. De strategische agenda heeft een economische insteek en wil het "Hart van Brabant" positioneren als regio van Social Innovation. Daarbij gaat het om het toepasbaar maken van kennis en technologie in ketens van bedrijven en via slimme samenwerking in netwerken². De regio heeft als pay off gekozen: *"Midpoint Brabant, this is how we innovate from the heart"*. Voor de uitvoering van de strategische agenda is er een Regional Development Board (RDB) ingesteld ondersteund door het programmabureau Midpoint. Ondernemers, onderwijs en overheid nemen onderdelen van de strategische agenda voor hun rekening. Voorliggende werkagenda gaat over het overheidsdeel van de samenwerking in Hart van Brabant. De werkagenda geeft richting aan wat de samenwerkende gemeenten in het Hart van Brabant gaan doen om een nog sterkere innovatieregio te worden. Die heeft voor een deel betrekking op de economische opgaven, maar voor een belangrijk deel ook op overige publieke samenwerkingsopgaven.

¹ De gemeenten die samenwerken in het Hart van Brabant zijn Dongen, Gilze en Rijen, Goirle, Hilvarenbeek, Loon op Zand, Oisterwijk, Tilburg, Waalwijk.

² Als definitie wordt door Midden-Brabant gehanteerd: het creëren van nieuwe businessmodellen en marktmechanismen in een multi stakeholder community, gericht op het realiseren van maatschappelijke meerwaarde.

1.2 Totstandkoming van deze werkagenda

Voorliggende werkagenda is gemaakt op basis van gesprekken met de colleges van B&W, met coördinerende ambtenaren van de acht gemeenten en met Midpoint. Daarmee zijn topdown een aantal prioriteiten bepaald. Vervolgens zijn deze opgaven in een viertal (ambtelijke) werksessies verdiept en geconcretiseerd. Kortom: top down meets bottom up. De resultaten zijn teruggelegd bij portefeuillehouders en op basis daarvan zijn de teksten verder aangescherpt. Het resulterende vierde concept van de werkagenda wordt vóór het zomerreces ter consultatie voorgelegd aan de betrokken colleges. Ná de zomer kan vervolgens besluitvorming plaats vinden door het Algemeen Bestuur van de gemeenschappelijke regeling.

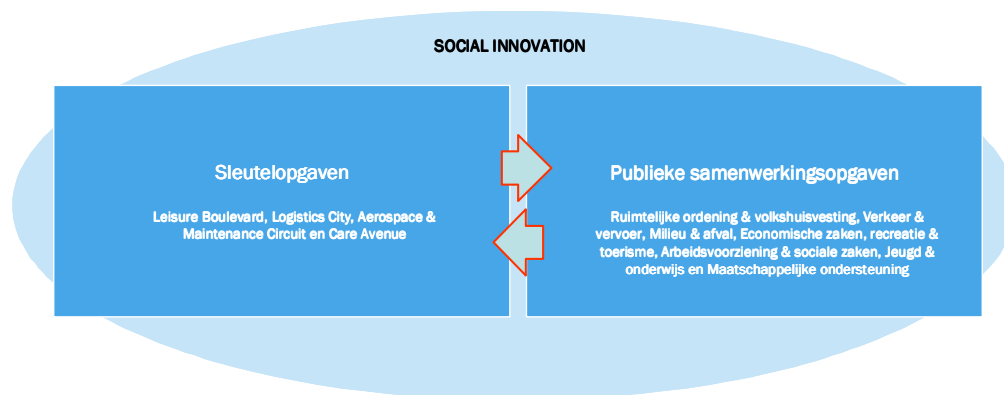
1.3 Samenhang en afbakening

In de samenwerking binnen de triple helix staat het uitbouwen van de economische kracht van Hart van Brabant centraal. De regio moet optimale vestigingsplaatscondities gaan bieden voor kennisintensieve bedrijvigheid en de aanwezige kennisnetwerken zo combineren dat dit leidt tot vernieuwing en opbrengsten die ten goede komen aan welvaart en welzijn van burgers in de regio. De inzet van Midpoint richt zich op de vanuit (inter)nationaal perspectief meest kansrijke sectoren van de regio:

- I. Vrijtijdseconomie
- II. Logistiek
- III. Luchtvaart en onderhoud
- IV. Zorg en gezondheid

Voor de economische sleutelopgaven I t/m III bestaan er al programma's te weten: *Leisure Boulevard*, *Logistics City* en *Aerospace & Maintenance Circuit*. Zorg en gezondheid is nog een vergezicht: daarvoor wordt op dit moment door Midpoint het programma *Care Avenue* ontwikkeld. Binnen de economische programma's staan diverse acties geformuleerd waarbij gemeenten een rol hebben. Bijvoorbeeld bij het realiseren van campussen of werklandschappen. In deze intergemeentelijke werkagenda worden de innovatieopgaven verbonden met gerelateerde ruimtelijke opgaven – bijvoorbeeld gebiedsontwikkeling en infrastructuur – en met “gewone” intergemeentelijke samenwerkingsopgaven.

Met de focus op de sleutelopgaven van Midpoint, kiezen de gemeenten in Hart van Brabant ervoor om het versterken van de economie centraal te stellen in de samenwerking. Maar wel steeds in balans met het ecologische en sociale kapitaal van Brabant. De ruimtelijke structuur, de infrastructuur, het woonaanbod en de zorg voor het landschap zijn allemaal onderdeel van het vestigingsklimaat en dus schragend voor de economische doelen. Dit geldt in zekere zin ook voor het sociale domein: een goed functionerende arbeidsmarkt, onderwijs dat daar op aansluit, een zorgzame samenleving en sociale stabiliteit dragen bij aan een aantrekkelijk leef- en vestigingsklimaat. Maar er is meer. Gezien het belang van en de stelselwijzigingen en taakverschuivingen die plaats vinden in het sociale domein, wordt parallel aan deze werkgenda een strategische sociale agenda voor de regio opgesteld. De onderdelen van voorliggende werkgenda die betrekking hebben op maatschappelijke ondersteuning (welzijn en zorg) zijn daarom veelal op hoofdlijnen en nog niet uitgewerkt.

1.4 Leeswijzer

De werkgenda is vooral een kompas voor de samenwerking en geen blauwdruk die alles vastlegt. Van jaar tot jaar kunnen accenten worden gezet en kansrijke issues worden toegevoegd. Na een positionering van de regio met een aanduiding van de opgaven in het economische en ruimtelijke domein (hoofdstuk 2), volgt een beschrijving van ambities en doelen (hoofdstuk 3). Het feitelijke programma is de uitwerking van de bijdrage van de gemeenten op de vier economische sleutelopgaven (hoofdstuk 4) met daarnaast de gewone intergemeentelijke samenwerkingsopgaven (hoofdstuk 5). In een afsluitend hoofdstuk 6 wordt kort ingegaan op de organisatie van de uitvoering. Bij deze werkgenda hoort een apart werkprogramma met afspraken over opdrachtgever- en opdrachtnemerschap, beoogd resultaat en planning van acties.

---

2 Positionering en opgaven Hart van Brabant

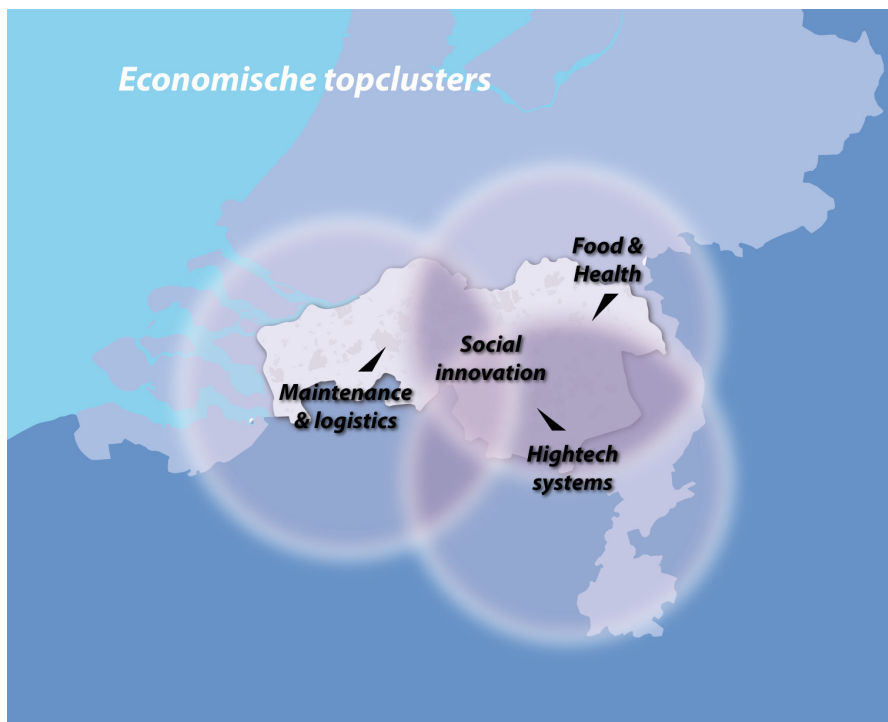
2.1 Social Innovation als rode draad

Hart van Brabant is een krachtige regio met een grote economische diversiteit: moderne industrie, transport en communicatie, recreatie en toerisme. Maar ook dienstverlening, zorg en welzijn zijn sterke sectoren. Die verscheidenheid geeft de regio veerkracht: Hart van Brabant is minder conjunctuurgevoelig dan andere delen van ons land. Tegelijk ontkomt de regio er niet aan focus aan te brengen door te kiezen voor clusters die een duidelijk groei- en innovatieperspectief bieden. In het geval van Hart van Brabant is dat niet zozeer de technologische innovatie op zichzelf, maar de toepassing van innovaties. In de Midpoint-agenda wordt dit aangeduid met de term “Social Innovation”, gedefinieerd als: het creëren van nieuwe businessmodellen en marktmechanismen in een multi stakeholder community, gericht op het realiseren van maatschappelijke meerwaarde.

Onderzoek heeft aangetoond dat technologische innovatie zo'n 25% van het succes van bedrijven bepaalt in termen van productiviteit en rendementsgroei. Vernieuwingen in het flexibel organiseren, in dynamisch management en slimme toepassingen van technologie verklaren de overige 75% van het innovatiesucces. Het gaat daarbij minder om de individuele sectoren, maar juist om de kracht van ketens en krachtige netwerken. Vernieuwing ontstaat uit verrassende combinaties. Daar ligt de kracht van Hart van Brabant: in het verbinden van kennis met productie, van bedenken met daadwerkelijk doen, van bèta-feiten met gammaconcepten. De Universiteit van Tilburg en de hogescholen in de regio hebben daarvoor een uitstekende uitgangspunt, samen met grote bedrijven en een breed MKB dat bereid is samen te werken en experimenten aan te gaan. In het Tilburg Social Innovation Lab (lancering juni 2011) bundelen de Midden-Brabantse kennisinstellingen hun krachten op dit gebied.

Technologische innovatie vindt inmiddels overal in de wereld plaats. Social Innovation zal de komende decennia steeds belangrijker worden, maar is nu nog een onderscheidend terrein waarop bovendien voordelen te behalen zijn. Tot dusver wordt deze vorm van innoveren voornamelijk toegespitst op individuele bedrijven of ketens van bedrijven. Met de focus op Social Innovation als rode draad in de regionale economische ontwikkeling én in de samenwerking tussen bedrijfsleven, kennisinstellingen en overheid is Hart van Brabant tamelijk uniek en kan zij voorop gaan lopen in Europa. Het gezelschap van internationale steden dat zich profileert met Social Innovation is select: Wenen, Stanford, Toronto en Philadelphia gingen het Hart van Brabant voor.

Social Innovation verbindt tegelijk de gespecialiseerde kennisclusters in Zuidoost-Brabant (Hightech systems), West-Brabant (Maintenance) en Noordoost-Brabant (Food, Health & Pharma). Op deze manier kan de regio binnen Brabant een economische schakelfunctie vervullen, bijdragen aan connectiviteit. Onderstaande figuur illustreert de propellerfunctie van het Hart van Brabant in de Brabantse economie.

2.2 Economische positionering en opgaven

Hart van Brabant bezit een traditie van tweehonderd jaar industriële bedrijvigheid. Nog altijd vormt de industrie een belangrijke economische pijler en is sterk verweven met de identiteit van Hart van Brabant. Er zijn nieuwe industriële en dienstverlenende activiteiten ontstaan en daarbinnen is een groeiend aantal kennisintensieve spelers actief. Mede door de strategische ligging en de goede verbindingen heeft Hart van Brabant zich op logistiek gebied voortvarend ontwikkeld. Daarnaast is de onderhoudssector (maintenance) een innovatieve groeisector. Toerisme & recreatie, onderwijs, zorg en daaraan gerelateerde zakelijke dienstverlening zijn bovengemiddeld vertegenwoordigd in de economie van het Hart van Brabant.

Vrijtijdseconomie

De regio herbergt op het gebied van Leisure een combinatie van hoogwaardige bedrijvigheid (Efteling, Beekse Bergen), grote attracties, internationale

---

manifestaties en kleinschaligere culturele activiteiten. Maar ook creatieve broedplaatsen en kennis en een diversiteit aan onderwijsinstellingen op het vlak van leisure. Dit gecombineerd met aantrekkelijk landschap en verblijfsomgeving in de dorpse gemeenten zoals Dongen, Hilvarenbeek en Oisterwijk. De economische én maatschappelijke betekenis van de sector Leisure is groot voor de hele regio en in feite voor heel Brabant. Een sterk leisurecluster draagt bij aan de woon- en werkomgeving en legt tegelijk een economisch fundament onder de voorzieningen in de regio. Combinaties van intensieve topattracties met extensieve vormen van recreatie in Hart van Brabant en de instandhouding van (dorpse) cultuur en natuur liggen voor de hand. Leisure biedt goede perspectieven voor werkgelegenheid op alle niveaus van de arbeidsmarkt. De regio ziet als belangrijke opgave het profileren en verbeteren van de kwaliteit van Hart van Brabant als vestigingsplaats voor leisurebedrijven. Creatieve bedrijvigheid (media, entertainment etc.) zijn hiermee annex en vooral geclusterd in Tilburg.

Logistiek

Hart van Brabant is een van de logistieke topregio's van Nederland en maakt onderdeel uit van de Logistieke Delta in het gebied tussen de mainports Rotterdam en Antwerpen. De aanwezigheid van multimodale ontsluitingen (water, weg en spoor), grote transporteurs, een aantal onderscheidende Europese distributiecentra en een sterke onderhoudssector maakt Hart van Brabant tot een van de belangrijke logistics & maintenance regio's van ons land. Op het terrein van dienstverlening en kennis wordt samen met West-Brabant een uniek cluster van research & development, toegepaste kennis en vakmanschap ontwikkeld, met als exponenten de Universiteit van Tilburg, de NHTV in Breda en het topinstituut Dynalog in Breda. De ambitie van Hart van Brabant is de huidige topositie op het terrein van duurzaam goederenvervoer en logistiek verder te versterken. Om deze ambitie waar te kunnen maken is het nodig om de regio steviger op de kaart te zetten en het vestigingsklimaat (verder) te verbeteren. Een van de belangrijkste uitdagingen is het behoud en de ontwikkeling van het arbeidspotentieel. Een aantrekkelijke woon- en werkomgeving en een passend onderwijsaanbod kunnen hieraan bijdragen.

Luchtvaart & onderhoud

De regio is uitvalsbasis voor maakindustrie en gespecialiseerde onderhoudsbedrijven op het gebied van de luchtvaartsector en treinmaterieel. Hoge kwaliteit op het gebied van maintenance is bij kapitaalintensieve bedrijven van levensbelang. De vraag naar excellente kennis op dit vlak is groot en zal alleen maar toenemen. Midden- en West-Brabant hebben een groot aanbod van opleidingen op het gebied van luchtvaart en onderhoud. Samenwerking tussen bedrijven en kennisinstellingen maakt dat er nog meer potentieel is om het specialisme verder uit te bouwen. Niet alleen binnen Nederland is dit onderscheidend, maar ook internationaal. In het kader van het nationale topcluster / topgebied Maintenance Valley, richt ook Hart van Brabant zich op

het verder versterken en verbreden van de keten van luchtvaart, maintenance, repair and overhaul.

Zorg & gezondheid

De zorgbehoefte in Nederland groeit. Dit is mede het gevolg van de toenemende vergrijzing en de groeiende belangstelling voor gezondheid. De bedrijvigheid rond zorg groeit eveneens bovengemiddeld, net als de investeringen en werkgelegenheid. De toenemende vraag naar zorg en het thema gezondheid geven Hart van Brabant - waar reeds een sterk zorgcluster aanwezig is - kansen om economisch te profiteren. In Hart van Brabant zijn veel instanties op het gebied van zorg & gezondheid actief: het TweeStedenziekenhuis, het St. Elisabeth Ziekenhuis, Instituut Verbeeten, zorgverzekeraars CZ, Interpolis en VGZ, GGZ Midden Brabant, GGD Hart voor Brabant, Universiteit van Tilburg, Fontys hogescholen, Tilburg Innovation Center, woonzorginstellingen etc. Trends als vergrijzing en individualisering bieden ook kansen op het gebied van zorgtoerisme. Wijzigingen in de zorgsector (kanteling WMO, decentralisatie, korting op budgetten etc.) vragen om de implementatie van nieuwe technologieën en innovatieve concepten. De Universiteit van Tilburg, de Brabant Medical School en de ziekenhuizen kunnen hierbij voorop gaan lopen. Maar ook in breder opzicht is de zorg & gezondheidssector belangrijk voor de regio vanuit een oogpunt van werkgelegenheid en werkgelegenheidsgroei.

2.3 Ruimtelijke positionering en opgaven

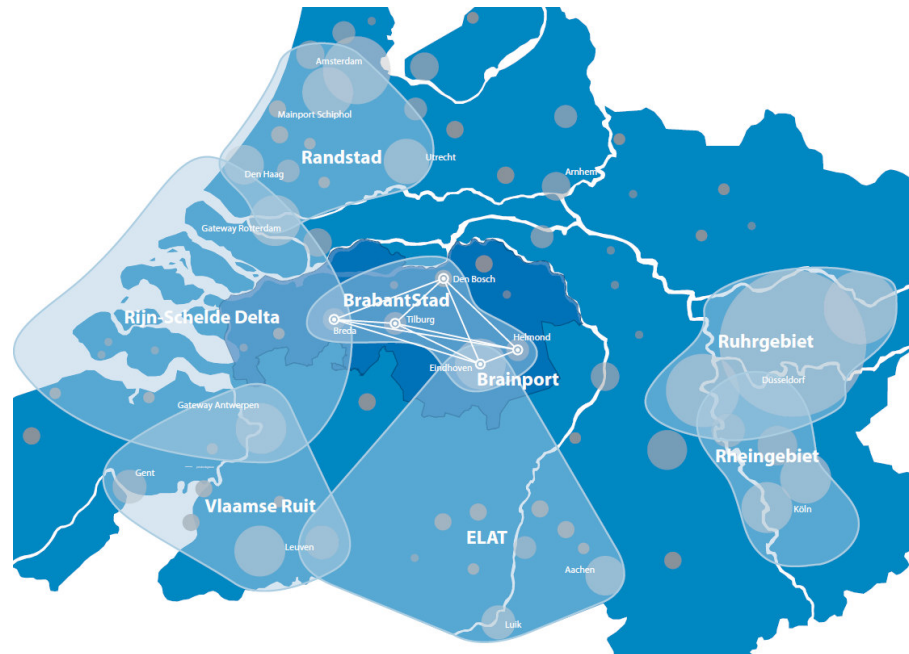
Het accent in de ruimtelijke ontwikkeling van Hart van Brabant zal de komende jaren liggen op campussen en werklandschappen, op robuuste infrastructuur en aantrekkelijke woon- en leefomgeving, alles primair ten dienste van de economische opgaven. Ruimtelijke opgaven zijn er op drie niveaus:

- Midpoint als onderdeel van de Eurodelta
- Verbindingen van de stedelijke regio met andere delen van BrabantStad
- Het dagelijkse systeem van woon-, werk- en arbeidsmarktrelaties binnen de regio

Midpoint Brabant als onderdeel van de Eurodelta

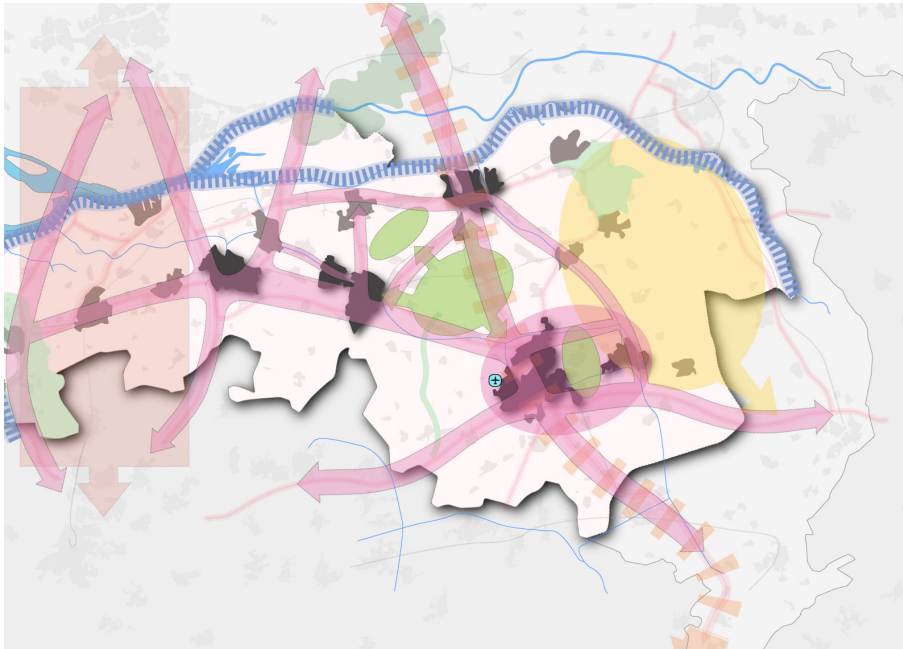
Op dit niveau gaat het om de internationale profilering en het internationaal bereik van de regio. Topinstituten, toplocaties, topvoorzieningen en topevenementen zijn belangrijk voor dat profiel. Hart van Brabant ligt goed ontsloten in het hart van de Eurodelta: de Europese superregio van 30 miljoen inwoners tussen Randstad, Rijn-Ruhrmetropool en Vlaamse ruit. Internationale bereikbaarheid is cruciaal, zoals de ontwikkeling van de HSL-Zuid via Breda, een mogelijke ICE of HSL via Eindhoven naar Düsseldorf en de uitbouw van Eindhoven Airport. Ofschoon dat ontwikkelingen zijn die geografisch gezien buiten Hart van Brabant plaatsvinden, heeft de regio daar wel groot belang bij. Oost-westgerichte ontwikkelingen in Hart van Brabant op de A58-as en de A59-as (inclusief spoor en water) verbinden de internationale logistieke assen van

Rotterdam naar Antwerpen met de kennis van Amsterdam naar Eindhoven en Aken. De sporten bepalen de kracht van de ladder.

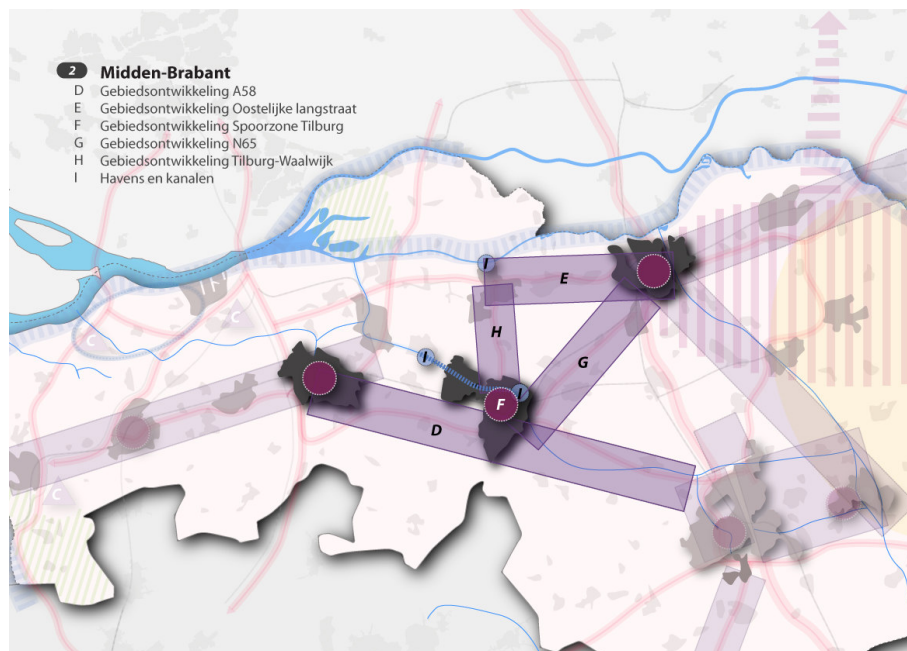
Verbindingen van de stedelijke regio met andere delen van BrabantStad

In de geografische economie wordt het succes van steden en regio's verklaard uit de omvang van de interne markt (circa 80% van het bruto regionaal product wordt bepaald door de thuismarkt), uit schaalvoordelen die via ketensamenwerking tussen bedrijven ontstaan en uit het arbeidspotentieel dat kan worden aangeboord. Het functioneren van het "daily urban system" is dus een kapitale factor. Het succes van stedelijke regio's wordt mede bepaald door de mate waarin zij zich weten te verbinden met nabijgelegen agglomeraties en metropole regio's. Op die manier wordt het dagelijkse systeem vergroot, maar wat misschien nog belangrijker is: de interacties tussen steden en economische clusters leiden tot nieuwe combinaties en nieuwe markten, kortom tot "Social Innovation". Vanuit dat oogpunt zijn voor Hart van Brabant ruimtelijke ontwikkelingen op de hiervoor genoemde A58- en A59-as van belang voor de verbinding met enerzijds Brainport en de Noordvleugel van de Randstad en anderzijds Maintenance Valley en het havencomplex van Rotterdam en Antwerpen. Maar ook de Spoorzone Tilburg als "hub" in het nationale netwerk is als gebiedsontwikkeling relevant voor de regio.

Het dagelijkse systeem van woon-, werk- en arbeidsmarktrelaties

Het daily urban system (DUS) van Tilburg en Waalwijk valt in de praktijk grotendeels samen met de acht gemeenten die de regio Hart van Brabant vormen. Ook hier zijn fysieke verbindingen (goede OV-verbindingen, onderliggend wegennet en een goed regionaal fietsnetwerk) weer relevant om het dagelijkse systeem van woon-, werk- en arbeidsmarktrelaties optimaal te kunnen laten functioneren. De gebiedsontwikkeling van de N261 heeft zo'n regionale functie, maar verbindt tegelijk als "Leisure Boulevard" krachtige economische knopen. Op het regionale schaalniveau gaat het daarnaast vooral om de attractiviteit van steden (Tilburg, Waalwijk), dorpen (Dongen, Gilze en Rijen, Goirle, Hilvarenbeek, Loon op Zand en Oisterwijk) en het landelijke gebied als thuisbasis voor (kennis)werkers, jonge gezinnen en actieve ouderen. Het is juist de groep van hoogopgeleiden en creatieven die een onderscheidend arbeidsmarktaanbod levert, zorgt voor kennisspillover en qua bestedingen fors bijdraagt aan het thuismarkteffect. Werk zal in toenemende mate wonen gaan volgen. Het is vanuit dat oogpunt belangrijk regionale ontwikkeling ook te richten op de aantrekkingskracht van het Hart van Brabant als woonmilieu: gevarieerde locaties die aansluiten bij specifieke woonvragen, landschappelijke kwaliteiten koesteren, een breed cultureel aanbod en uitstekende zorgvoorzieningen. Kortom: de kwaliteit van leven. Gezond ouder worden in een mooie omgeving kan een specifieke attractie zijn voor de steeds groter wordende groep van vitale ouderen en sluit aan bij de economische kansen van het cluster zorg & gezondheid.

Centrale opgave en grote gebiedsontwikkelingen

In de Gebiedsagenda Brabant (2010) is het faciliteren van de ruimtelijk-economische dynamiek langs infrastructuurassen en in de stedelijke concentraties Tilburg en Waalwijk als centrale opgave geformuleerd, in combinatie met versterking van het landschappelijke en ecologische raamwerk van de regio.

De opgave voor Hart van Brabant is binnen de MIRT-Gebiedsagenda (2010) vertaald in zes grote gebiedsontwikkelingen:

- Ontwikkeling van de A58 en A59 als logistieke assen met kennisintensieve bedrijvigheid en hoogstedelijke ontwikkeling van Tilburg (o.a. Kempenbaan).
- Natte infrastructuur waaronder het Wilhelminakanaal en de havens van Hart van Brabant, inclusief het ruimte geven aan watergerelateerde bedrijvigheid.
- De doorontwikkeling van de Spoorzone Tilburg als centrale OV-knoop van de regio en (inter)nationale hub voor dienstverlening en creatieve bedrijven.
- De gebiedsontwikkeling Waalwijk- Tilburg - Hilvarenbeek behelst de uitbouw van de N261-as tot Leisure Boulevard met nieuwe vrijetijdslocaties, inclusief het opwaarderen van weginfrastructuur en hoogwaardig openbaar vervoer.
- Verkenning van de ontwikkeling van de N65-zone als “Park Avenue” met aantrekkelijke woonmilieus, een functie voor regionale voedsel- en energievoorziening in combinatie met landschapsontwikkeling van het Groene Woud en de Nieuwe Warande.

- De ontwikkeling van de Oostelijke Langstraat (A59-as) mede in relatie tot waterveiligheid en ecologische verbinding van het Maasgebied en de Loonse en Drunense duinen.

MIRT-projecten en sleutelopgaven Hart van Brabant

Als onderdeel van de voorbereiding van deze werkagenda zijn de verschillende MIRT-projecten gerelateerd aan de economische sleutelopgaven: wat betekenen de verschillende gebiedsontwikkelingen voor het leisure-cluster, voor logistics, aerospace & maintenance en de ambities op het vlak van life sciences? De resultaten van deze quick scan zijn samengevat in onderstaande scorematrix.

	PROFIT				PLANET
MIRT-opgaven	Logistics	Aerospace	Leisure	Care	
Gebiedsontwikkeling A58 + verbreding	++	+	+	+	+
Oost. Langstraat / A59 / sluizen	++	0	++	+	++
Spoorzone Tilburg	0	0	++	0	+/-0
Gebiedsontwikkeling N65 / Parkavenue	0	0	+	0/+	+
N261 /Gebiedsontw. Tilburg - Waalwijk	+	0	++	0	+
Kanalen en havens	++	0	+	0	+

De matrix laat zien dat infrastructurele verbeteringen belangrijk zijn voor alle economische sleutelopgaven – in het bijzonder leisure en logistiek - en kansen opleveren om b.v. natuur- en landschapsdoelen mee te koppelen (“planet”). Via integrale gebiedsontwikkelingen kunnen meerdere doelen worden gerealiseerd. Het verbeteren van de doorstroming op de A58 en de A59 is randvoorwaarde om andere investeringen in het Hart van Brabant te laten renderen. Doorstroming op de rijkswegen is belangrijk voor de logistieke functie van de regio en in relatie tot gebiedsontwikkelingen rondom Tilburg en in de Oostelijke Langstraat.

Ook de verbetering van de N261, die cruciaal is voor de verdere toeristische ontwikkeling van het Hart van Brabant, rendeert pas optimaal in termen van de bereikbaarheid van attracties zoals de Efteling en de Beekse Bergen, wanneer tegelijk de knelpunten qua doorstroming op de snelwegen worden weggenomen. De doorstroming op de oost-westcorridor - A58, A59, rail- en waterverbindingen – is een nationale opgave die om een gezamenlijke attendering van gemeenten en provincie richting Rijk vraagt. Het gaat immers niet alleen om een regionaal belang maar ook over bereikbaarheid van één van de Mainports (Tweede Maasvlakte) én van de Brainport.

Als prioritaire opgaven waarbij de regio (gemeenten samen met de provincie) zelf initiatiefnemer zou kunnen zijn, zien wij de gebiedsontwikkelingen in de Oostelijke Langstraat en op de as Tilburg-Waalwijk, inclusief de verbetering van de N261, de N281 en onderdelen van het programma kanalen en havens. Dat laatste, Brabantbrede MIRT-programma is van grote betekenis voor de multi-modale logistiek in Hart van Brabant. De doorstroming op de N65 is ook voor Hart van Brabant belangrijk, maar heeft in het licht van de economische sleutelopgaven net wat minder prioriteit.

---

3 Ambitie en doelen

3.1 Meerwaarde van de samenwerking

Wat is de meerwaarde van samenwerking tussen de gemeenten in het Hart van Brabant en wat is de motivatie om samen te werken op een aantal economische sleutelopgaven? Dit zien bestuurders als de *raison d'être* van de HvB-samenwerking nieuwe stijl:

- Gezamenlijke profilering van de regio en het genereren en pakken van economische kansen.
- De gezamenlijke belangen van de regio behartigen richting Provincie, Den Haag en Brussel.
- Ontwikkelingen die de schaal van de individuele gemeenten overstijgen in wisselende allianties (“mandjes”) coördineren of samen oppakken.
- Werken aan een complementair en passend aanbod van werk- en woonlocaties.
- Kennis delen en naar behoefte ook services.

3.2 Ambitie van de regio

Ambitie van de regio is om internationaal een leidende positie in te gaan nemen in de kennisontwikkeling en implementatie van Social Innovation en daarmee een onderscheidende meerwaarde toe te voegen aan de economie van Brabant, die mede ten goede komt aan welvaart en welzijn van de burgers van de acht betrokken gemeenten. De regio wil economische dynamiek opvangen langs infrastructuurassen en in de stedelijke concentraties Tilburg en Waalwijk, en tegelijk het landschappelijke raamwerk en het dorpse mozaiek versterken (o.a. Dongen, Gilze en Rijen, Goirle, Hilvarenbeek, Loon op Zand en Oisterwijk), mede met het oog op de woonattractie en het vestigingsklimaat van de regio. Als duurzame regio wil Hart van Brabant een bijdrage leveren aan het opvangen van de gevolgen van klimaatveranderingen en daarmee verbonden energie- en duurzaamheidvraagstukken.

3.3 Inhoudelijke doelen / sleutelopgaven

De ambitie – met Social Innovation als rode draad - kan worden vertaald in de volgende inhoudelijke doelen. Deze corresponderen met economische sleutelopgaven zoals gedefinieerd in de strategische agenda (Midpoint) en zijn gecombineerd met de ruimtelijke en infrastructurele ontwikkelingen waarop de regio eerder heeft ingezet via de MIRT-Gebiedsagenda uit 2010:

1. Uitbouwen vrijetijdseconomie en creatieve bedrijvigheid in de vorm van een levensechte, herkenbare en verbindende *Leisure Boulevard* van Waalwijk via Tilburg (N261) tot en met Hilvarenbeek en richting 's-Hertogenbosch (N65), inclusief de doorstroming op deze wegen. De boulevard moet verbonden worden met extensieve vormen van recreatie, aantrekkelijk landschap en ontwikkeling van de hele regio als verblijfsomgeving.
2. Versterken van de positie van de regio op het vlak van duurzaam goederenvervoer en slimme logistiek (*logistics city*), met inbegrip van multimodale knooppunten en verbetering van de trimodale doorstroming op oost-westverbindingen (o.a. A58 en A59, rail en water) tussen de internationale kennisas (A2) en de logistieke as van het havencomplex (A16 Rotterdam – Antwerpen).
3. Bevorderen van clustervorming in services voor de luchtvaart en het logistiek onderhoud (*aerospace & maintenance circuit*) via kennisplatform en campus- / werklandschapontwikkeling.
4. Versterken van het cluster van zorgservices, medische innovatie en life sciences (*care avenue*). met inbegrip van campusontwikkeling en Social Innovation in de maatschappelijke zorg.

3.4 Procesdoelen

De Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid adviseerde onlangs over de omslag van industriebeleid naar innovatiebeleid en wees daarbij op het belang van vitale allianties, verrassende combinaties en leiderschap. Dat is ook waar de Hart van Brabant-samenwerking op inzet. De urgentie om de economie van Hart van Brabant te vernieuwen, een duidelijker internationaal profiel te geven en gebiedsontwikkelingen hiermee te verbinden is groot. Vanuit die urgentie hebben overheden, kennisinstellingen en bedrijfsleven een ambitieuze agenda voor het Hart van Brabant opgesteld. Het spreekt voor zich dat de uitwerking en uitvoering daarvan alleen maar een succes kan worden als deze opgepakt wordt door partijen samen. Juist op het vlak van innovatieve samenwerking, het schakelen tussen schaalniveaus en co-creatie van overheid, bedrijfsleven, kennisinstellingen en maatschappelijke partners (“collaborative governance”) wil de regio reputatie opbouwen. Effectief regionaal bestuur is daarvoor een randvoorwaarde en tegelijk object van Social Innovation.

Naast de inhoudelijke opgaven stellen we voor een aantal procesdoelen te formuleren, te weten:

- Het bevorderen van innovatie vanuit maatschappelijke allianties.
- Experimenteren met modellen voor effectief regionaal bestuur vanuit het idee van “Social Innovation”.
- Beter zichtbaar maken van de regio door regiomarketing, public affairs en internationale samenwerking.

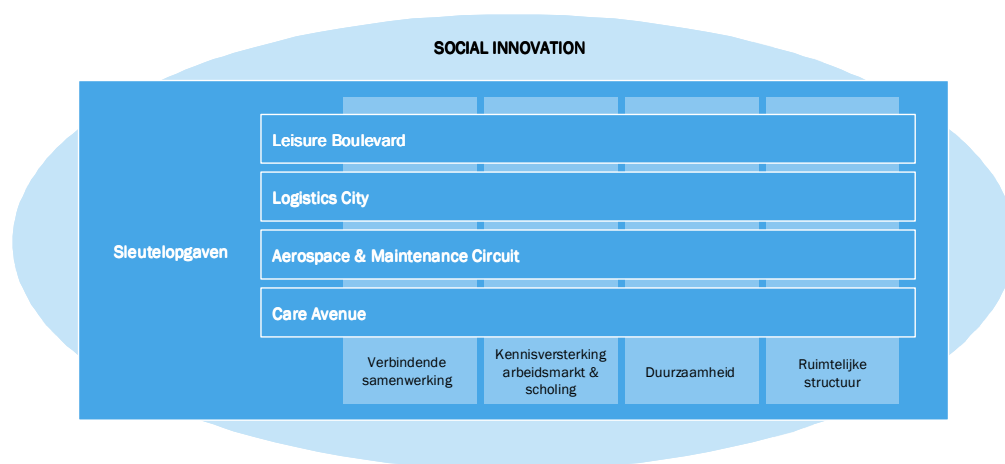
4 Uitwerking economische en ruimtelijke sleutelopgaven

4.1 Verbindende aspecten

In dit hoofdstuk is een eerste aanzet gedaan om de inhoudelijke sleutelopgaven te vertalen naar gezamenlijke acties, projecten en programma's die in hoge mate bijdragen aan de ambitie van Hart van Brabant en die de samenwerking kunnen versnellen. Binnen de sleutelopgaven *Leisure Boulevard*, *Logistics City*, *Aerospace & Maintenance Circuit* en *Care Avenue* besteedt Midpoint steeds aandacht aan een viertal verbindende aspecten, te weten:

- Verbindende samenwerking en profilering
- Kennisversterking en aansluiting tussen arbeidsmarkt & scholing
- Duurzaamheid
- Versterken ruimtelijke structuur van de regio

Deze aspecten vormen als het ware de pijlers van dit deel van het programma.

4.2 Leisure Boulevard

Waar gaat het om?

Doelstelling HvB-samenwerking is: uitbouwen vrijetijdseconomie en creatieve bedrijvigheid in de vorm van een levensechte, herkenbare en verbindende *Leisure Boulevard* van Waalwijk via Tilburg (N261) tot en met Hilvarenbeek en richting 's-Hertogenbosch (N65), inclusief de doorstroming op deze wegen. De boulevard moet verbonden worden met extensieve vormen van recreatie, aantrekkelijk landschap en ontwikkeling van de hele regio als verblijfsomgeving.

De versterking van het Leisure cluster in de regio vraagt om goede vestigingsvoorwaarden, grotere herkenbaarheid / uitstraling van Hart van Brabant als Leisureregio en het initiëren van nieuwe ontwikkelingen. In het project Leisure Boulevard pakt Midpoint deze opgave op via twee lijnen. Ten eerste door het versterken van de samenwerking tussen overheid, bedrijfsleven, en onderwijs- en kennisinstellingen. Ten tweede met de fysieke ontwikkeling van Leisure Boulevard en met verbinding van bestaande en nieuwe locaties in het gebied. Vanuit hun eigen taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden kunnen (samenwerkende) gemeenten vooral bijdragen aan het verbeteren van de vestigingsvoorwaarden - o.a. weginfrastructuur en openbaar vervoer - en door de verdere gebiedsontwikkeling Leisure Boulevard te faciliteren. Een hoger serviceniveau voor leisurebedrijven in Hart van Brabant - bijvoorbeeld via snellere proceduretijden en speciale faciliteiten - kan een concurrentievoordeel gaan vormen ten opzichten van andere regio's. Verbinding van dagattracties en festiviteiten met extensieve vormen van recreatie in de regio biedt kansen om met 'Hart van Brabant' een compleet aanbod te bieden en de regio interessant te maken voor meerdaagse verblijfsrecreatie. Dat kan weer een impuls zijn voor zowel de economie van de dorpen als het culturele leven in de stad.

Projecten

In de navolgende tabel zijn voorgestelde gezamenlijke acties en projecten van gemeenten op het vlak verbindende samenwerking & profilering, kennisversterking & arbeidsmarkt, duurzaamheid en ruimtelijke structuurversterking opgenomen. De werkzaamheden van gemeenten in Leisure Boulevard overlappen voor een groot deel met de werkzaamheden binnen de portefeuille Recreatie en Toerisme. De meer beleidsmatige acties die daar zijn benoemd zullen ook bijdragen aan de sleutelopgave Leisure Boulevard (zie paragraaf 5.5) en andersom.

LEISURE BOULEVARD: GEZAMENLIJKE ACTIES EN PROJECTEN VAN GEMEENTEN

- Regionaal ondernemersloket Leisure: gezamenlijke aanpak van effectieve en efficiënte klantvriendelijke dienstverlening aan Leisure bedrijven. In het kader van social innovation kan het gezien worden als een experiment op zoek naar mogelijke vormen van een ondernemersloket (bijvoorbeeld virtueel)
- Uitwerken van een visie op extensieve recreatie, fiets- en wandelroutes en accommodaties in relatie tot Leisure Boulevard
- Verkennen mogelijkheden voor zorgtoerisme en oudereconomie (zorghotels, revalidatie in het groen enz.)
- Leisure Boulevard: ruimtelijk ontwerp en gebiedsontwikkeling rond N261 (o.a. uitbreiding Efteling, poort nationaal park Loonse en Drunense duinen, Huis te Heide en Spinder-Zuid).
- Duurzame ontsluiting Leisure Boulevard:
  - Opwaardering N261 inclusief aansluitingen op de Efteling / Beekse Bergen die

toegesneden zijn op pieken van bezoekers.

- Lobby A58/A59: samen optrekken richting rijksoverheid en provincie met als doel verbeterde doorstroming op de A58 en A59 zo hoog mogelijke prioriteit te krijgen, beargumenteerd vanuit de recreatieve functie van de regio.
  - Hoogwaardig openbaar vervoer naar attractieparken vanuit Tilburg en Den Bosch en in de toekomst eventueel met een koppeling aan de nieuwe treinverbinding van Utrecht naar Breda.
  - Gesprek initiëren over slimme koppeling van toegesneden (openbaar) vervoer voor leisure met personen vervoer
- Betere doorstroming op de N65 en ontwikkelen van een visie op deze verbinding als Park Avenue met woonontwikkeling, economische dragers, ecologische verbindingen en poorten naar het Groene Woud
  - Nieuwe stedelijke hotspots: Cultuurkwartier Spoorzone Tilburg, Tilburg Dome Spoorzone, Veemarktkwartier Tilburg, Waalwijk Lederstad (zijn in ontwikkeling)
  - Herontwikkeling spoorzone Oisterwijk

4.3 Logistics City

Waar gaat het om?

Doelstelling HvB-samenwerking is: versterken van de positie van de regio op het vlak van duurzaam goederenvervoer en slimme logistiek (*logistics city*), met inbegrip van multimodale knooppunten en verbetering van de trimodale doorstroming op oost-westverbindingen (o.a. A58 en A59, rail en water) tussen de internationale kennisas (A2) en de logistieke as van het havencomplex (A16 Rotterdam – Antwerpen).

Onder de vlag van Midpoint werken de triple helix partners samen aan het stimuleren van regionale samenwerking op het terrein van arbeidsmarkt en scholing, versterking van het aanbod aan en de circulatie van excellente kennis en onderwijs, planning van infrastructuur en bedrijventerreinen. Midpoint wil het Hart van Brabant ontwikkelen tot dé demonstratieregio voor vernieuwende logistieke concepten. Vanuit hun eigen taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden kunnen de HvB-gemeenten een belangrijke rol spelen bij het verbeteren van de aantrekkingskracht van de regio als vestigingsplaats voor logistieke bedrijvigheid. Een stabiele, actieve en toegankelijke overheid en transparantie in regelgeving en beleid blijken bepalende factoren in de keuzes die bedrijven maken. Hart van Brabant heeft op dit punt een goede reputatie. De ambitie is de gemeentelijke samenwerking en service dusdanig door te ontwikkelen dat het voor de logistieke bedrijvigheid een onderscheidende vestigingsplaatsfactor wordt. Daarnaast zijn de gemeenten - samen met Provincie en Rijk - bepalend in de planning en ontwikkeling van infrastructuur, multimodale knooppunten en logistieke bedrijventerreinen. Een regionaal ruimtelijk perspectief op het accommoderen van de logistieke bedrijvigheid

wordt nog gemist en kan gaan bijdragen aan het verbeteren van het regionale vestigingsklimaat.

Projecten

In onderstaande tabel zijn de voorgestelde gezamenlijke acties, projecten of programma's van gemeenten op het vlak verbindende samenwerking & profilering, kennisversterking & arbeidsmarkt, duurzaamheid en ruimtelijke structuurversterking opgenomen.

LOGISTICS CITY : GEZAMENLIJKE ACTIES EN PROJECTEN VAN GEMEENTEN

- Commitment en ondersteuning voor het 'Huis van de Logistiek': een kennishub en ontmoetingsplek voor ondernemers en praktijkkennis (concentreren opleidingen). Onderdeel is een 'Logistics bedrijvenloket': ontwikkelen van een samenwerkingsmodel om de gemeentelijke dienstverlening aan logistieke bedrijven te optimaliseren. Het huis zal nauw samen gaan werken met Dynalog in Breda
- Faciliteren van de verbetering van de aansluiting tussen vraag en aanbod op arbeidsmarkt (zie 5.6 Arbeidsvoorziening & sociale zaken)
- Zorgdragen voor een goed infrastructureel netwerk als basis voor ontwikkeling van de logistieke functie van de regio en de gebiedsontwikkelingen:
  - Lobby A58 / A59: samen optrekken richting rijksoverheid en provincie met als doel dat verbeterde doorstroming op de A58 en A59 zo hoog mogelijk prioriteit krijgt
  - Verbreding en verdieping van het Wilhelminakanaal,
  - Aanleg van een nieuwe sluis in Waalwijk.
  - Doorontwikkeling van Railterminal Loven en realisatie zuidelijke spooraansluiting;
  - Aansluiting van voor logistiek en distributie belangrijke regionale bedrijventerreinen op de hoofdstructuur (o.a. N629, N282)
- Integrale gebiedsontwikkeling die bijdragen aan de multimodale ontsluiting van de regio en ontwikkeling van multimodaal bedrijventerreinen:
  - Ontwikkeling Oost – west corridor: gebiedsontwikkeling A58-zone (bedrijven en kantorenlocaties Wijkevoort en Kempenbaan Tilburg, Edge City, A&M-park, landschapsontwikkeling Beerze)
  - Integrale gebiedsontwikkeling A59-zone / Oostelijke Langstraat (o.a. waterveiligheid en natuurontwikkeling).
  - De ontwikkeling van multimodaal ontsloten bedrijventerreinen (o.a. Haven 8)
- Havenbedrijf Midden-Brabant: verkennen van de mogelijkheden om een ontwikkelorganisatie van marktpartijen en gemeenten op te zetten die samen het Masterplan binnenhavens / multimodale knooppunten gaat uitvoeren

---

4.4 Aerospace & Maintenance Circuit

Waar gaat het om?

Doelstelling HvB-samenwerking is: bevorderen van clustervorming in services voor de luchtvaart en het logistiek onderhoud (*aerospace & maintenance circuit*) via kennisplatform en campus- / werklandschapontwikkeling.

De doorontwikkeling van de luchtvaart- en onderhoudssector in Hart van Brabant is gebaat bij het stimuleren van clustervorming en het genereren van business en innovatie. De aanwezige onderwijscomponent kan nog nadrukkelijker worden gekoppeld aan het luchtvaart- en maintenancecluster. Midpoint zet in op de realisatie van een fysieke locatie om activiteiten en bedrijvigheid te clusteren: het Aerospace & Maintenance Park (AMP). Daarnaast op het ontwikkelen van een platform gericht op innovatiebevordering en clusterontwikkeling. De initiatiefrol bij het realiseren van het AMP ligt bij de gemeenten. Een belangrijke stap is gezet door de aanwijzing van de Ericsson-campus door Tilburg en Gilze en Rijen als locatie voor het AMP. De verleende provinciale subsidie voor deze campus vraagt om een strakke aansturing en coördinatie. Het mobiliseren van de markt om de clustervorming in Midden-Brabant verder vorm te geven is de volgende stap.

Projecten

In onderstaande tabel zijn de voorgestelde gezamenlijke acties, projecten of programma's van gemeenten op het vlak verbindende samenwerking & profilering, kennisversterking & arbeidsmarkt, duurzaamheid en ruimtelijke structuurversterking opgenomen.

AEROSPACE & MAINTENANCE CIRCUIT: GEZAMENLIJKE ACTIES EN PROJECTEN VAN GEMEENTEN

- Realisatie Aerospace en Maintenance Park (AMP) in Gilze en Rijen in de vorm van een eigentijdse werklocatie in een campusachtige setting
- Verkennen mogelijkheden 'vergroening' Aerospace & Maintenance Park (als onderscheidende kwaliteit met economische rendement);
- Acquisitie: helpen zoeken en aantrekken van investeerders in aerospace en maintenance plus eventueel verplaatsen bedrijven naar het AMP

4.5 Care Avenue

Zorg en gezondheid is als sleutelopgave voor de regio nog een vergezicht: daarvoor wordt op dit moment door Midpoint een programma *Care Avenue* ontwikkeld.

Waar gaat het om?

Doelstelling HvB-samenwerking is: versterken van het cluster van *zorgservices, medische innovatie en life sciences* (care avenue) met inbegrip van campusontwikkeling en Social Innovation in de maatschappelijke zorg.

In de regio is potentieel in de medische zorg, de zorgverzekering en het zorgtoerisme. Midpoint komt in 2011 met een samenwerkingsprogramma op het gebied van Zorgeconomie. De focus ligt op de organisatie van de samenhangende zorg voor ouderen en chronisch zieken. Reeds lopende initiatieven zijn de vestiging van een Oncologiecampus, een Dementie Experience Centre, het Zorgcollege Brabant en de Brabant Medical School. Als spin-off van deze ontwikkelingen is in Goirle meer bedrijvigheid ontstaan in de paramedische sfeer en uitbreiding van de intramurale voorzieningen. Belangrijkste opgave voor de gemeenten is het ontwikkelen van nieuwe concepten om het zorgaanbod in Hart van Brabant beter te organiseren, in een decentraliserende en bezuinigende omgeving. Een aantal gemeenten gaat onder meer verkennen of het mogelijk is een maatschappelijk bedrijf (een zogenaamde “social firm”) te ontwikkelen om ook de onderkant van de arbeidsmarkt te bedienen met zinvol werk. Hierop is verder ingegaan in hoofdstuk 5.

Projecten

In onderstaande tabel zijn de voorgestelde gezamenlijke acties, projecten of programma's van gemeenten op het vlak verbindende samenwerking & profilering, kennisversterking & arbeidsmarkt, duurzaamheid en ruimtelijke structuurversterking opgenomen.

CARE AVENUE: GEZAMENLIJKE ACTIES EN PROJECTEN VAN GEMEENTEN

- Helpen uitbouwen van de Brabant Medical School: een organisatie van opleidingsziekenhuizen en –instituten in de provincie Noord-Brabant die de inzet en ontwikkeling van professionals in de zorg stimuleert
- Life science campus Tilburg (Kempenbaan)
- Bedrijfsverzamelgebouwen voor kleinere en startende ondernemers in de zorg

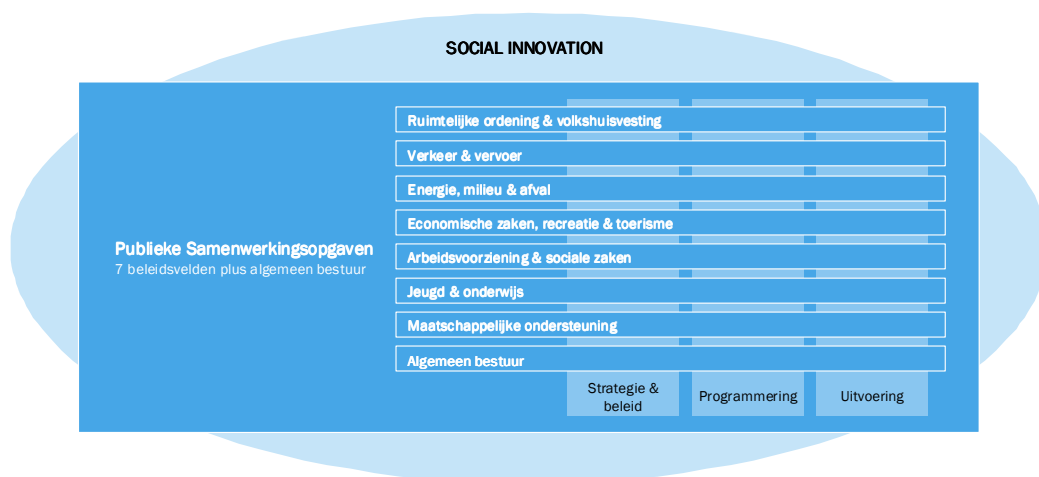

5 Overige publieke samenwerkingsopgaven

5.1 Samenwerking op meerdere beleidsterreinen en op drie niveaus

In het Hart van Brabant wordt sinds enkele jaren samengewerkt op zeven beleidsterreinen, te weten: (1) ruimtelijke ordening & volkshuisvesting, (2) verkeer & vervoer, (3) milieu & afval, (4) economische zaken, recreatie & toerisme, (5) arbeidsvoorziening & sociale zaken, (6) jeugd & onderwijs) en (7) maatschappelijke ondersteuning plus (8) algemeen bestuur. De intergemeentelijke samenwerking beweegt zich grofweg op drie niveaus:

- Het strategisch niveau: het ontwikkelen van gezamenlijk beleid op regionale schaal en gezamenlijke profilering / belangenbehartiging van de regio.
- Het tactisch niveau: gezamenlijke programmering op basis van samen ontwikkeld beleid of taken die door Rijk of Provincie bij de regio zijn neergelegd.
- Het operationele niveau: praktische samenwerking bij uitvoering van specifieke taken of bij de bedrijfsvoering met het oog op efficiency en het borgen van kwaliteit.

In de volgende paragrafen is aangegeven op welke aspecten / projecten de HvB-gemeenten momenteel al samenwerken of de komende jaren denken te gaan samenwerken. We richten ons daarbij vooral op de samenwerking op strategisch niveau en op de programmering, voor zover niet afgedekt via de hiervoor uitgewerkte sleutelopgaven.

5.2 Ruimtelijke ordening & volkshuisvesting

In hoofdstuk 4 zijn een aantal majeure ruimtelijke opgaven verbonden met economische sleutelopgaven: de ontwikkeling van de Leisure Boulevard, de gebiedsontwikkeling in de A58-zone, de gebiedsontwikkelingen tussen Tilburg en 's-Hertogenbosch (N65) en in de Oostelijke Langstraat (A59). Deze paragraaf gaat over het generieke ruimtelijke beleid van de regio – verbeeld in de structuurvisie die in voorbereiding is – en over de gezamenlijke programmering van bedrijventerreinen en woningbouw. In het kader van de structuurvisie zullen de sleutelopgaven (nader) worden vertaald naar ruimtegebruik in samenwerking met infrastructuur; Welke ruimte is nodig en geschikt voor de groei van de sleutelopgaven? Welke kansen biedt het infrastructurele netwerk? etc. Daarnaast is ook het behoud en versterken van de landschappelijke structuur een belangrijk issue voor Midden-Brabant, mede vanuit het gezamenlijke toeristische en recreatieve belang.

RUIMTELIJKE ORDENING & VOLKSHUISVESTING: GEZAMENLIJKE ACTIES EN PROJECTEN

- Doorontwikkelen van de ruimtelijke-economische structuurvisie voor het Hart van Brabant, inclusief kansenkaarten voor toerisme, groen en milieu als onderleggers
- Opstellen regionale landschapsvisie met uitvoeringsprogramma, gericht op stad-landovergangen, natuurverbindingen en versterken landschappelijke samenhang.
- Regionale programmering werklocaties: maken van een visie en programma voor herstructurering, transformatie en realisering van nieuwe bedrijventerreinen en kantoorlocaties, mede op basis van een antenne op ontwikkelingen binnen de sleutelsectoren (vraaggericht, kwantitatief én kwalitatief).
- Regionale programmering woningbouw: op basis van de gemeentelijke woonvisies en provinciale prognoses wordt op regionaal niveau een visie op uitleg en eventuele herstructurering van de woningvoorraad uitgewerkt (overeenkomsten, kansen, wederzijdse versterkingen etc.). De woonvisie kan opmaat zijn voor regionale programmering / woonafspraken.

5.3 Verkeer & vervoer

De belangrijkste infrastructurele opgaven zijn in hoofdstuk 4 gekoppeld aan Leisure Boulevard (opwaardering N261, HOV-lijnen, doorstroming op de N65) en Logistics City (doorstroming op A58 en A59, havens, Wilhelminakanaal en Railterminal Loven) Dat gaat om verbindingen met een nationale of zelfs internationale betekenis. Een goede aansluiting tussen deze hoofdstructuur en de onderliggende regionale infrastructuur is cruciaal. Daarbij gaat het enerzijds om doorstroming op regionale assen en fysieke aansluitingen, maar ook om ontvlechting van nationale en regionale verkeersstromen en het optimaliseren van de interne bereikbaarheid van de regio. Het onderliggende wegennet heeft een functie als back up bij calamiteiten/overbelasting op het hoofdwegennet

Een bijzonder aandachtspunt vormt de ontsluiting van de regio met hoogwaardig openbaar vervoer en een goed uitgerust regionaal utilitair fietsnetwerk.

VERKEER & VERVOER : GEZAMENLIJKE ACTIES EN PROJECTEN

- Doorontwikkelen Regionale beleidsagenda Verkeer en Vervoer: prioriteren van strategische mobiliteitsvraagstukken, mede in het licht van de economische sleutelopgaven.
- Investeringsagenda regionale infrastructuur: doorontwikkelen programmeringsafspraken door regionale prioritering en heldere financiële paragraaf.
- Slimme mobiliteit: in samenspraak met bedrijfsleven en kennisinstellingen zoeken naar nieuwe mobiliteitsconcepten en andere verdienmodellen voor infrastructuur (social innovation in praktijk).
- Verkennen mogelijkheden “transit oriënted development”: verbinden verkeerskundige, ruimtelijke en economische kijk op gebiedsontwikkeling en inbedding in structuurvisie
- Blijvende aandacht voor tactische en operationele verkeer- en vervoervraagstukken, zoals optimaliseren onderliggend wegennet, utilitair fietsnetwerk, OV, verkeersveiligheid.
- Verkennen mogelijkheden behartiging van specifieke verkeer- en vervoerbelangen voor het Hart van Brabant / intensiveren lobby voor b.v. verbeterde doorstroming op A58 en A59.

5.4 Energie, milieu & afval

De samenwerking op het vlak van milieutaken en afvalservices geldt als een traditionele regionale taak, ook in Midden-Brabant. In 2009 is het initiatief genomen om te komen tot één regionale uitvoeringsdienst voor de vergunningverlening en handhaving van milieuregelgeving. Regio Hart van Brabant is in gesprek met regio West-Brabant om samen één Regionale uitvoeringsdienst op te zetten. Maar de ambities van het Hart van Brabant zijn breder. Ook op het vlak van duurzaamheid, energiebesparing en reductie van de uitstoot van CO2 en bij schone energieproductie willen de gemeenten nauwer gaan samenwerken. Tilburg heeft een traditie op dit vlak en de stad is al enige jaren op rij de meest duurzame stad van ons land. Een aantal initiatieven die de stad genomen heeft kunnen worden verbreed naar de regio. De universiteit is leidend in duurzaamheidsdenken met onder meer instituten zoals Telos, Globus en het recentelijk geopende Tilburg Sustainability Center. Het is de bedoeling deze kennis te verbinden aan initiatieven in Hart van Brabant om op die manier ook ruimte te maken voor nieuwe businessmodellen en marktcombinaties.

ENERGIE, MILIEU & AFVAL : GEZAMENLIJKE ACTIES EN PROJECTEN

- Opzetten van een Midden-Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij voor Energie en Duurzaamheid. MOED richt zich als gemeenschappelijk ontwikkelbedrijf op grootschalig gebruik van duurzame energie en het bewerkstelligen van grootschalige energiebesparingen.
- Het klimaatshap (netwerkorganisatie) en het klimaatbureau Tilburg delen met en verbreden

naar andere regiogemeenten.

- Kansenkaart gebruik restwarmte en energie uit biomassa: slimme combinaties zoeken en op weg helpen alliantievorming tussen marktpartijen.
- Milieukansen- en belemmeringenkaart als onderlegger voor structuurvisie: veiligheid, geluid, luchtkwaliteit, bodem.
- Regionale uitvoeringsdienst: inrichten van een organisatie op (boven)regionale schaal voor de voorbereiding van vergunningen en toezicht bij complexe bedrijven, ketens en wat daarmee annex is.
- Aansluiten bij provinciebrede aanpak langdurige contracten afvalverwerking .
- Incidentele gezamenlijke aanbestedingen of inkopen van enkele gemeenten, bv gezamenlijke milieustraat Oisterwijk en Goirle en verwerking afvalstromen Dongen, Waalwijk, Loon op Zand & Gilze en Rijen.

5.5 Economische zaken, recreatie & toerisme

De in hoofdstuk 4 weergegeven sleutelopgaven op het vlak van vrijetijdseconomie, logistiek, luchtvaart en onderhoud vormen het hart van de economische samenwerking tussen gemeenten. In deze paragraaf volstaan we met enkele aanvullende publieke samenwerkingsopgaven. Aandachtspunt is de aansluiting tussen de Hart van Brabantse clusters en concentraties van innovatieve bedrijvigheid in de nabijheid. Te denken is aan het metaalcluster in Heusden en food, health en pharma in Den Bosch en Noordoost-Brabant.

Op het gebied van Recreatie en Toerisme is er reeds een intensieve samenwerking in Hart van Brabant. De gezamenlijke ambities zijn vastgelegd in het Ambitiedocument Recreatie en Toerisme Hart van Brabant, Kracht in vrije tijd (april 2010), in onderstaand kader zijn de 10 doelstellingen uit dit document opgenomen.

Ambitiedocument Recreatie en Toerisme Hart van Brabant: 10 doelstellingen

1. Vestigen naam en faam Hart van Brabant: Kracht in Vrije tijd;
2. Bedrijfsleven, onderwijs en overheid werken samen aan sterk vrijetijdscluster;
3. Hart van Brabant als centrum voor kennis(ontwikkeling) en innovatie op gebied van vrije tijd;
4. Productontwikkeling rondom regionale thematiek;
5. Nieuwe markten creëren door cross-overs;
6. Toppositie in kwaliteit en diversiteit aanbod, het matchen van vraag en aanbod;
7. Samenwerking en allianties aangaan met andere regionale, nationale en grensoverschrijdende ontwikkelingen, samenwerkingsverbanden en/of instituten;
8. Bijdrage vrijetijdscluster levert substantiële bijdrage aantrekkelijk vestigingsklimaat bedrijfsleven en een aantrekkelijk leefklimaat om te wonen en werken in het Hart van Brabant;
9. De regiogemeenten voorzien in randvoorwaarden om doelstellingen te kunnen realiseren;
10. Monitoren vrijetijdsontwikkelingen en kwantificatie aanbod- en vraagzijde van het vrijetijdscluster

De realisatie van bijbehorende acties en projecten worden in wisselende coalities en trekkerschap opgepakt door de gemeenten, ondernemers en/of Midpoint. Voor de samenwerkende gemeenten liggen de hoogste ambitie en prioriteit bij het 'Vestigen van naam en faam Hart van Brabant' (doelstelling 1) en een 'Aantrekkelijk vestigingsklimaat' (doelstelling 8). Het 'Ondernemersloket Leisure' dat gemeenten in het kader van Leisure Boulevard gaan opzetten (zie paragraaf 4.2) zal naar verwachting in belangrijke mate bijdrage aan verbetering van het vestigingsklimaat door een optimale dienstverlening aan ondernemers.

ECONOMISCHE ZAKEN, RECREATIE & TOERISME: GEZAMENLIJKE ACTIES EN PROJECTEN

- Antenne op ontwikkeling in sleutelsectoren (trendanalyse samen met bedrijfsleven) met het oog op regionale programmering
- Regionale programmering nieuwe en herstructurering bestaande werklocaties (in samenwerking met Provincie, BOM en KvK, zie ook paragraaf 5.2)
- Verkennen mogelijkheden gezamenlijke promotie vestigingsklimaat en acquisitie, gericht op specifieke sectoren (samen met of door Midpoint)
- Fasegerichte ondersteuning bedrijven gericht op innovatie: stimuleren van ondernemerschap, bijvoorbeeld door starterondersteuning met huisvesting en kortdurende huurcontracten
- Verkennen mogelijkheden voor gezamenlijke marketing van het toeristisch-recreatief product van het Hart van Brabant .
- Opstellen Kansenkaart Duurzame Leisure als onderlegger voor structuurvisie (zie ook paragraaf 4.2)
- Verkennen mogelijkheden voor het gezamenlijk aanleggen en onderhouden van recreatieve wandel- en fietsroutes .

5.6 Arbeidsvoorziening & sociale zaken

De arbeidsmarkt zal in de toekomst de achilleshiel van de economie worden. De juiste mensen, met de juiste kwalificaties, op het juiste moment in de juiste aantallen. Dat is de gezamenlijke opgave voor het Hart van Brabant. Daarbij gaat het enerzijds over kansrijke groepen (arbeidsreserve mobiliseren, betere aansluiting onderwijs op vraag) en anderzijds om participatie van kwetsbare groepen (Wet Werken naar Vermogen). Een voorbeeld is het opzetten van een maatschappelijk bedrijf of "social firm" om de onderkant van de arbeidsmarkt te bedienen (zie paragraaf 5.8). De Taskforce Regionale Arbeidsmarkt Midden-Brabant heeft onlangs regionale arbeidsmarktknelpunten in beeld gebracht en aanbevelingen gedaan voor oplossingsrichtingen (zie onderstaand kader).

Taskforce Arbeidsmarkt Midden-Brabant: 10 actielijnen

1. Eén werkgeversbenadering voor de gehele regio
2. Sectoradviseurs per branche/sector
3. Proeftuin EVC (Elders Verworven Competenties) met werkpleinen

4. Arbeidsmarkt Esperanto op basis van e-portfolio's
5. Co-creatie bedrijven en onderwijs
6. Ontwikkeling gezamenlijke overlegstructuur
7. Werkscan
8. Regionale database Mutual Learning
9. Film bewustwording werkgevers
10. Ouderenadviseur door ouderen zelf

De actielijnen zullen in een vervolgfase verder worden uitgewerkt tot een investeringsagenda van de verschillende betrokken partijen.

ARBEIDSVORZIENING & SOCIALE ZAKEN : GEZAMENLIJKE ACTIES EN PROJECTEN

- Opstellen investeringsagenda Arbeidsmarkt in het kader van de Taskforce Regionale Arbeidsmarkt Midden-Brabant ;
- Voorbereiden van een sociaal akkoord tussen regiogemeenten en regionale ondernemers over ondersteuning bedrijven bij moeilijk invulbare vacatures, stageplaatsen én integratie van kwetsbare groepen.
- Arbeidsmarktmonitor: trendanalyse samen met bedrijfsleven en (beroeps)onderwijs om te kunnen anticiperen op toekomstige arbeidsmarkt vraagstukken.

5.7 Jeugd & onderwijs

De gemeenten in Hart van Brabant werken in toenemende mate samen aan de nieuwe taken op het gebied van Jeugd & Onderwijs. In het bestuursakkoord “Samen aan de slag” hebben de VNG en het Rijk afspraken gemaakt over centra voor jeugd en gezin, de aanpak van kindermishandeling, de digitalisering van de jeugdgezondheidszorg (voorheen het elektronisch kinddossier EKD), en de verwijsindex risicojeugd. Gemeenten zijn op deze terreinen inhoudelijk aan zet en hebben een regietaak te vervullen. Ook voor zorg in en om de school krijgen gemeenten een belangrijke rol, onder andere bij de instelling van de zorg- en adviesteams en hun rol bij passend onderwijs. Belangrijke taakstelling op regionaal niveau is voorts het terugdringen van voortijdig schoolverlaten en schoolverzuim. Tilburg en Waalwijk zijn binnen de regio centrumgemeenten voor jeugdzorgtaken.

In het regeerakkoord zet het kabinet de decentralisatie richting gemeenten door. De provinciale jeugdzorg (Wet op de jeugdzorg), jeugdbescherming en jeugdreclassering, jeugd-ggz (Zorgverzekeringswet) en de zorg voor licht verstandelijk gehandicapte jeugd (AWBZ) worden overgeheveld naar gemeenten. Samen met de tijdelijke regeling CJG komt er één financiering en een nieuw wettelijk kader voor al deze vormen van ondersteuning. Al deze ontwikkelingen

zetten druk op de behoefte en noodzaak van regionale samenwerking. Tussen gemeenten, maar ook met het onderwijs binnen regionale verbanden.

In het kader van sociale stijging wordt het strategisch belang van educatie en levenslang leren steeds meer onderkend. Samenwerkingsallianties tussen (hoger en middelbaar) onderwijs en bedrijfsleven dient op regionale schaal nog meer hierop te worden ingezet. Dit voor zowel de versteviging van de onderkant van de arbeidsmarkt als de aansluiting van de arbeidsmarkt op hoger onderwijs. Dit alles met de doelstelling om vakmensen en hoger opgeleiden voor de arbeidsmarkt in de regio te behouden.

JEUGD & ONDERWIJS : GEZAMENLIJKE ACTIES EN PROJECTEN

- Opstellen Hart van Brabantse visie op de overheveling van Jeugdzorgtaken (hoe jeugdzorg organiseren met het oog op betaalbaarheid en beschikbaarheid?)
- Regionale regie voeren op de afstemming en samenwerking van lokale en intergemeentelijke organisaties bij ontwikkeling, opvoeding, gezondheid en onderwijs van kinderen en jeugd (Centra voor Jeugd en Gezin)
- Opzetten regionale strategische samenwerking op het gebied van 'transitie jeugdzorg' in combinatie met arbeidsopgave (Wet werken naar vermogen)
- Aanpak voortijdige schoolverlaters (convenant ministerie, provincie en gemeenten)
- Social Innovation in de jeugdzorg: verbindende concepten ontwikkelen in samenwerking tussen zorgaanbieders en zorgverzekeraars
- Verzamelen regionale best practices: verbreden van kindgericht werken naar gezinsgericht werken

5.8 Maatschappelijke ondersteuning

Op het gebied van Maatschappelijke Ondersteuning spelen diverse ontwikkelingen die mede vanwege hun omvang vragen om intensivering van de gemeentelijke samenwerking: de transitie van de AWBZ naar de Wmo, de vergrijzing, ondersteuning van kwetsbare burgers. Participatie is het centrale thema en de grote beweging in het sociale domein is de ontwikkeling van de verzorgingsstaat naar een civil society. Daarbij gaat het om het bevorderen dat burgers eigen verantwoordelijkheid nemen en zelfredzamer worden, door onder andere het benutten van sociale netwerken om zorg en maatschappelijke ondersteuning betaalbaar te houden. Om te komen tot een regionale en gebiedsrichte aanpak voor het sociale domein werken de gemeenten in Hart van Brabant samen aan een gezamenlijke strategische agenda

Het centrale thema van de strategische agenda is 'Van verzorgingsstaat naar Civil Society; de ontwikkeling naar meer private verantwoordelijkheid'. Bij de uitwerking van het thema staat de duurzame relatie Overheid, Onderwijs, Ondernemers en het maatschappelijke veld centraal. Aansluitend bij Social

Innovation gaan de gemeenten op zoek naar nieuwe vormen van samenwerking en allianties. Overheden, ondernemingen en onderwijsinstellingen gaan met het maatschappelijke veld gezamenlijk op weg om nieuwe mogelijkheden te verkennen, markten te ontdekken, gebieden in te richten en voorzieningen te ontwikkelen, bijvoorbeeld in de vorm van academische werkplaatsen en een maatschappelijk bedrijf of “social firm”.

In de komende periode wordt gefocust op twee sporen:

- Verdieping op de Civil Society: hoe kunnen we de eigen kracht van mensen versterken o.a. door de inzet van vrijwilligers en mantelzorgers de komende periode te versterken en te borgen voor de toekomst?
- De uitwisseling van 'best and worst practices': wat kunnen we van elkaar leren waar het gaat om de ontwikkeling van verzorgingsstaat naar meer verantwoordelijkheid in de samenleving?
- De transitie van AWBZ naar Wmo: waar gaat het om, op welke thema's en prestatievelden biedt intensivering van de samenwerking in de regio een meerwaarde?

In het voorjaar van 2011 heeft een gespreksronde plaatsgevonden met de betrokken wethouders en ambtenaren. Daarbij lag de focus op de de boven genoemde thema's. In juni 2011 vond een verdiepingsmiddag plaats waarbij een aantal 'best practices' werd bezocht. Deze werden daarna, samen met diverse sprekers uit het veld, in een seminar besproken. In de maanden juli en augustus vindt een verdiepingsslag plaats. Naar verwachting kan de strategische agenda voor de ROM gemeenten rond Maatschappelijke Ondersteuning in het najaar 2011 worden vastgesteld.

Strategische sociale agenda: aanpak en hoofdlijnen

Voor het sociale domein is een regionale en gebiedsgerichte aanpak belangrijk. Tijdens de themadag van het ROM MO (Maatschappelijke Ontwikkeling) van 14 juni 2010 hebben de portefeuillehouders het belang benadrukt van de ontwikkeling van een breed gedragen, gezamenlijke strategische visie voor het Hart van Brabant. Om deze strategische visie vorm te geven, is een kopgroep gevormd die met een agenda komt voor de regio ten aanzien van relevante ontwikkelingen op het sociale domein.

Het thema waar de kopgroep zich de komende jaren op wil gaan richten is:

Van verzorgingsstaat naar Civil Society; de ontwikkeling naar meer private verantwoordelijkheid.

In het voorjaar 2011 hebben gesprekken plaatsgevonden met de bestuurders over trends die te zien zijn op het gebied van de ontwikkeling van de Civil Society. Daarnaast is gesproken over het belang van verbindingen tussen overheid, onderwijs, ondernemers, het maatschappelijk middenveld en burgers. Dit in het licht van de ontwikkelingen rond Social Innovation als profiel van onze regio.

Gemeentes hebben vaker dan voorheen de vrijheid om te kiezen hoe zij hun inwoners willen ondersteunen in het meedoen. Er is sprake van een *kanteling* in de manier waarop de overheid, het

maatschappelijk middenveld en burgers met elkaar omgaan. De nadruk ligt daarbij op versterken van de regierol van de burger zelf. Ondersteuning is licht en tijdelijk waar mogelijk en intensiever en langduriger waar het nodig is. Maatschappelijke ondersteuning is hiermee gericht op het ondersteunen van burgers in hun eigen verantwoordelijkheid en bij de regie over hun leven. Vanzelfsprekend blijft er een goed vangnet voor meest kwetsbaren in de samenleving bestaan omdat niet iedereen op elk moment zelfredzaam kan zijn.

Alle gemeenten zijn momenteel bezig met het vertalen van de doelen van de Wmo in beleid en activiteiten. Over verschillende disciplines heen wordt er gezocht naar een modus waarin mensen zelfredzaam zijn, zorgen voor elkaar en maatschappelijk actief zijn met een overheid die de eigen kracht ondersteunt, maar de regie niet overneemt voor dat het echt nodig is. Daarom is als belangrijkste uitwerking van dit thema voor de komende periode is gekozen: De transitie van AWBZ naar Wmo.

De transitie van de AWBZ fungeert als katalysator. Het is in het kader van dit traject de bedoeling om te komen tot nieuwe arrangementen en oplossingen voor de doelgroep die overkomt naar de gemeente. Het zoeken naar creatieve en innovatieve oplossingen staat daarbij voorop. Bij het zoeken naar slimme concepten zal Hart van Brabant nadrukkelijk de inzet van vrijwilligers en mantelzorgers betrekken.

MAATSCHAPPELIJKE ONDERSTEUNING : GEZAMENLIJKE ACTIES EN PROJECTEN

- Ontwikkelen van een strategische Sociale agenda (najaar 2011 vaststelling)
- Opstellen en uitvoeren van een Plan van aanpak 'Transitie AWBZ naar WMO'.
- Inventarisering 'best & worst practices': ervaringen uitwisselen en leren van elkaar.
- Verkennen van de mogelijkheden om als regiogemeenten samen een maatschappelijk werkbedrijf ("social firm") op te zetten om mensen aan de onderkant van de arbeidsmarkt zinvol werk te kunnen aanbieden en deze extra arbeidskracht mede in te zetten voor publieke taken (o.a. openbare ruimte, zorg en facilitaire diensten overheid).
- Allianties zoeken zoals zorgkantoren, zorgverzekeraars, kennisinstituten en bedrijfsleven en samenwerken aan vernieuwende concepten zoals academische werkplaats en social firm.
- Ontwikkelen nieuwe ketenaanpak: andere wijze van financiering van zorgcontractering

5.9 Algemeen bestuur

Dit is vooral het domein van de burgemeesters en gemeentesecretarissen. Zij hebben een coördinerende en vertegenwoordigende rol en zijn daarbij tegelijk heel belangrijk voor de public affairs van de regio.

ALGEMEEN BESTUUR: GEZAMENLIJKE ACTIES EN PROJECTEN

- Ontwikkelen van een visie op het zichtbaar maken van de regio door regiomarketing, public affairs en internationale samenwerking (zie ook paragraaf 5.5) en uitvoering van de visie (communicatieplan etc)
- Ontwikkelen van een visie op “Social Innovation” in bestuurlijke samenwerking: ideeën / experimenten met bestuurlijke vernieuwing
- Nagaan in hoeverre het zinvol en mogelijk is om op termijn tot een gezamenlijk investeringsfonds voor regionale projecten te komen
- Nagaan of er samenwerkingsmogelijkheden zijn bij gezamenlijke personeelsontwikkeling en opleiding vaardige bestuursambtenaren.

---

6 Organisatie van de uitvoering

Een werkstructuur moet passen bij de gekozen inhoudelijke agenda en de cultuur van de regio. Voor de organisatie van de uitvoering gelden van daaruit de volgende richtinggevende principes:

- “Van praten naar doen”: er is een werkorganisatie nodig die ervoor zorgt de intergemeentelijke samenwerking rond de Regionale Werkagenda op gang te brengen, levend te houden en resultaten te bereiken.
- Het moet een gezamenlijke organisatie van alle gemeenten in het Hart van Brabant zijn, met gezicht / gewicht en een zekere onafhankelijkheid, dus met voldoende afstand tot lijn en bestuur.
- De organisatie focust op overheidstaken maar is goed aangehaakt bij Midpoint:
- Rol van de HvB-coördinatie is zorgvuldige voorbereiding van de bestuurlijke en ambtelijke besluitvorming, het zijn van aanspreekpunt en spelverdeler voor wat betreft uitvoering van de werkagenda.
- De organisatie moet in staat zijn om de belangen van Hart van Brabant te behartigen bij provincie, Rijk en in Europa.
- Er moet gezorgd worden voor goede aansluiting met de politieke achterban, dat wil zeggen voor betrokkenheid van gemeenteraden.
- De organisatie heeft voldoende menskracht nodig om voor de regio zaken praktisch te kunnen ontwikkelen.

Mede op basis van deze richtinggevende principes is gekozen voor de inrichting van de Werkorganisatie Regionaal Overleg Hart van Brabant op basis van programmasturing:

- Een programmamanager geeft een impuls aan de samenwerking gericht op uitvoering en realisatie.
- De programmamanager is verantwoordelijk voor de uitvoering en voortgang van het hele werkprogramma (de Regionale Werkagenda) en de ondersteuning van de bestuurlijke samenwerking (organisatie van de Hart van Brabantdagen, coördinatie van de inhoudelijke voorbereiding van portefeuillehoudersoverleggen, planning & control cyclus).
- Per opgave worden een bestuurlijke en een ambtelijke opdrachtgever benoemd. Elke regiogemeente “adopteert” een of meerdere projecten uit de Regionale Werkagenda, zodat een gedeeld gevoel van verantwoordelijkheid voor de realisatie van onderdelen ontstaat.
- Vervolgens wordt een projectleider of programmamanager (afhankelijk van het type opgave) aangezocht vanuit een van de gemeenten. De projectleider vervolgens richt zijn/haar project in; waar dat nodig is kan een beroep worden gedaan op capaciteit van deelnemende gemeenten.
- Een managementassistent zorgt voor vergroting van de slagkracht.

-
- Het Regionaal Overleg Hart van Brabant (de programmamanager en de secretariële ondersteuning) komen onder één dak met Midpoint Brabant (Corpac Huis Tilburg) zodat nauwe samenwerking wordt bevorderd.
  - De opdrachtgever van de werkorganisatie Regionaal Overleg blijft het Algemeen Bestuur (= de burgemeesters van de acht regiogemeenten)

Volledigheidshalve: de opdrachtgever voor Midpoint Brabant is de Regional Development Board: het tripartiete overleg van ondernemers, onderwijs- & kennisinstellingen in de regio en de vertegenwoordigers van de acht regiogemeenten.

Bijlage 1 Kaartbeeld Sleutelopgaven